

Nr 95.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1933 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 28 april 1933 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 247, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna ett såsom bilaga A till nämnda statsrådsprotokoll fogat förslag till ändringar i gällande kontrakt mellan staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a., därvid dock 4 § mom. 2 skall, såvitt angår inköpen 1934, hava den av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta lydelsen.

Det såsom bilaga A betecknade förslaget lyder sålunda:

Förslag till ändringar

i kontraktet mellan staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a.

Mellan svenska staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a. överenskommes härigenom, att det mellan staten och föreningen ingångna, uti Kungl. Maj:ts brev till generaltullstyrelsen den 29 maj 1931 (Sv. förf. saml. nr 120) omförmälda kontrakt, sådant detsamma lyder efter däri vidtagna, i Kungl. Maj:ts brev till statens spannmålsnämnd den 20 maj 1932 (Sv. förf. saml. nr 147) angivna ändringar, skall i nedan intagna delar erhålla ändrad lydelse samt i sålunda ändrat skick hava förlängd giltighet, allt på sätt av det följande framgår.

2 §.

Föreningen förbinder sig att till minst de priser, som i 4 § stadgas, varje år, detta kontrakt gäller, under tiden från och med den 1 juni till och med den 31 juli inköpa all inom landet odlad, salubjuden spannmål av vete och råg, som är av fullgod (torr, frisk och oskadad) kvarnduglig samt, vid normal skötsel, lagringsduglig beskaffenhet, och som hembjudes föreningen före den 1 juni det år, inköpet skall äga rum.

Leveransterminen — — — leveranstiden.

De partier spannmål, föreningen enligt det ovan sagda är skyldig inköpa, skola levereras till uppsamlingsställena, som av föreningens styrelse anvisas.

Föreningen skall söka fördela leveranserna så rättvist som möjligt samt med hänsyn till att fraktkostnaderna i görligaste mån inskränkas. Vid fördelningen skall gälla, att leverantör är berättigad att få fullgöra leveransen inom det av följande elva områden, som ur fraktsynpunkt är för honom gynnsammast, nämligen: 1) Stockholms stad och län, 2) Östergötlands län, 3) Kalmar län, 4) Gotlands län, 5) Blekinge län, 6) Kristianstads och Malmöhus län, 7) Hallands län, 8) Göteborgs och Bohus län, 9) Skaraborgs län, 10) Örebro län samt 11) Västmanlands län. Föreningen äger dock kräva leveransens fullgörande varhelst föreningen så önskar, därest föreningen gäldar den härav föranledda merfrakten, därvid såsom merfrakt skall räknas den ökning i transportkostnaden, som uppkommer vid fortsatt transport i hela fartyg, pråmar eller järnvägsvagnar från den inom vederbörande uppsamlingsområde belägna hamnplats eller gränsjärnvägsstation, över vilken varan på billigaste sätt kan fraktas till bestämmelseorten.

3 §.

Det åligger föreningen att, då statens spannmålsnämnd så påfordrar, efter anvisningar av nämnden, före den 1 juni det år, detta kontrakt upphör att gälla, även under andra tider än de i 2 § omförmälda vidtagna inköp av svenskt vete och svensk råg av den i sagda paragraf angivna beskaffenhet, om och i den] mån de till föreningen anslutna kvarnarna enligt 7 § b) av föreningens stadgar äro skyldiga att mottaga och lagra sålunda inköpt spannmål eller andra lagringsutrymmen stå till förfogande.

4 §.

Mom. 1. Vid föreningens inköp under tiden 1 juni—31 juli skall för fullgod (torr, frisk och oskadad) svensk spannmål med en kvalitetsvikt av 77 kilogram per hektoliter (129 holländska skålpund) för vete och 72.2 kilogram per hektoliter (121 holländska skålpund) för råg betalas fritt anvisat uppsamlingsställe det för hela riket enhetliga pris, Kungl. Maj:t för vete respektive råg av nämnda kvaliteter finner skäligen bestämma.

Till ovan angivna pris skall göras ett tillägg av ett öre för varje fulla 100 kilogram för var dag, leveransen i enlighet med köpeavtalet äger rum senare än den 1 juni.

Mom. 2. Vid leverans till kustkvarn eller till annat uppsamlingsställe å ort, där kvarn, som av spannmålsnämnden förklarats hänförlig till kustkvarn, finnes, skall utöver de i mom. 1 stadgade pris betalas 50 öre för varje 100 kilogram.

Mom. 3. Beträffande — — — prisregleringsskalor.

Mom. 4. Från de — — — ursäktlig.

Mom. 5. Vid inköp — — — tillämpas.

Mom. 6. Uppkommer — — — besluta.

7 §.

Föreningens — — — marknadspris.

Marknadspriset för gammal skörd skall därvid under juni, juli och augusti månader, intill dess ny skörd kommer i marknaden, anses utgöra minst det pris, som föreningen jämlikt 4 § skulle haft att erlægga vid inköp av samma spannmål för leverans vid den tid, föreningens leverans enligt försäljningsavtalet sker.

Vid försäljning — — — skörden.

Statens spannmålsnämnd — — — foderämnesshandeln.

Föreningen — — — bestämmelser.

8 §.

Till täckande — — — stadgas.

Beloppet — — — förlänges.

Beträffande — — — godkännes av Kungl. Maj:t.

För fastställande — — — beslutet.

Gottgörelse, varom i denna paragraf stadgas, skall bestämmas för en tid av minst två månader i sänder. Förändring i gottgörelsens belopp skall, när fråga är om sänkning av detsamma, tillkännagivas minst 14 dagar innan beslutet skall tillämpas.

Vid gottgörelsens — — — blandningen.

9 §.

Den, som till riket infört vete, råg eller spannmålsblandning, vari vete eller råg ingår, eller vetemjöl, rågmjöl eller gryn av vete och visar, att han ur riket utfört samma spannmål, mjöl eller gryn, äger rätt att av föreningen återbekomma den gottgörelse han för samma varor erlagt och icke redan vid sänkning av gottgörelsens belopp erhållit åter.

Likaledes äger den, som till riket infört förutnämnda varuslag, rätt att, om han visar, att han ur riket utfört av de införda produkterna framställt mjöl eller gryn eller spis- eller knäckebröd, återfå den gottgörelse, han erlagt till föreningen för motsvarande myckenheter spannmål eller mjöl, och som han icke vid sänkning av gottgörelsens belopp erhållit åter.

I anledning av bestämmelserna i denna paragraf erforderliga tillämpningsföreskrifter fastställas av statens spannmålsnämnd efter förslag av föreningens styrelse.

13 §.

Detta kontrakt gäller för tiden till och med den 31 december 1934.

14 §.

Därest föreningens nettotillgångar den 31 december 1934 icke förslå till återgåldande av medlemmarnas insatser i föreningen jämte ogulden utdelning, skall föreningen fortfarande för tiden intill dess så kan ske, på de i

5 §, 6 § första stycket, 8, 9 och 12 §§ av detta kontrakt stadgade villkor äga åtnjuta den i 1 § av kontraktet omförmälda ensamrätt till införsel av spannmål, mjöl och gryn.

De av — — — upphöra.

Utan hinder av vad nyss sagts äger staten förordna, att från viss tidpunkt efter den 31 december 1934, efter tillsägelse därom minst två månader förut, föreningens importrätt skall upphöra. Staten skall därvid övertaga föreningens möjligen kvarstående förlust och dess ekonomiska förpliktelser och föreningen, där ej annat avtalas, upphöra med sin verksamhet och träda i likvidation. Har föreningen obehörigen gynnat enskild medlem eller eljest uppenbart åsidosatt föreningens intressen, och har därigenom förlust för föreningen uppkommit, skall vid övertagandet, varom ovan sägs, sådan förlust bäras av föreningen. Uppkommen tvist härom skall avgöras av domstol.

Oberoende av föreningens ekonomiska ställning äger jämväl föreningens styrelse besluta, att, efter anmälan till Kungl. Maj:t minst två månader förut, sagda rätt skall upphöra från och med den 1 april 1935 eller den senare tidpunkt, styrelsen bestämmer. Vad ovan sägs om statens övertagande av föreningens förlust och ekonomiska förpliktelser samt föreningens trädande i likvidation skall även för sådant fall gälla.

15 §.

Skulle tvist — — — överrätt.

Denna överenskommelse träder i kraft den dag, Kungl. Maj:t bestämmer, dock senast den 1 juni 1933. Överenskommelsen är för kontrahenterna bindande från dagen för undertecknandet, under förutsättning att den godkännes av 1933 års riksdag.

I fråga om 4 § mom. 2 i kontraktet har departementschefen, såvitt angår inköpen av 1933 års skörd, tillstyrkt följande ändrade lydelse:

»Efter förslag av statens spannmålsnämnd äger Kungl. Maj:t förordna, att utöver det enligt mom. 1 bestämda pris vid leverans till kustkvarn eller till annat uppsamlingsställe å ort, där kvarn, som av spannmålsnämnden förklarats hänförlig till kustkvarn, finnes, skall betalas ytterligare ett belopp, ej överstigande 50 öre för 100 kilogram.

Innan spannmålsnämnden framlägger förslag i sådant hänseende, skall nämnden hava berett ledamöter i föreningen, företrädande såväl kust- som inlandskvarnar, tillfälle att uttala sig i frågan.

Till grund för dylikt förslag skall ligga en undersökning angående spannmålens kvantitet och kvalitet, varav den antagliga genomsnittliga inmalningsprocenten för ifrågavarande spannmålsslagslag under konsumtionsåret låter sig beräknas, och förutsättes för att förslag skall kunna

av spannmålsnämnden framställas, beträffande vete, att sagda procent ej överstiger 70, och, beträffande råg, att procenten ej överstiger 60.»

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån därför ej nedan redogöres, hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de före propositionens avlåtande väckta likalydande motionerna I: 142 av herr *Trygger m. fl.* och II: 67 av herr *Lindman m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen ville dels för sin del godkänna en förlängning av avtalet med svenska spannmålsföreningen för ytterligare ett år med i huvudsak samma bestämmelser, som gälla för innevarande år; dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t skyndsamt föranstaltar om förlängning av samma avtal; dels ock uttala, att en viss utjämnning mellan inlösningspriserna för råg och vete bör vidtagas, dock med iakttagande utav att genomsnittet av de inlösningspriser, som fastställts för 1932 års skörd, icke sänkas;

2) de likaledes före propositionens avlåtande väckta likalydande motionerna I: 143 av herrar *Löfvander* och *Nilsson, Alexander*, samt II: 290 av herr *Nilsson* i Hörby *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att stöd skall lämnas spannmålsodlingen under konsumtionsåret 1933/1934 efter samma grunder, som gälla för innevarande år;

3) den i anledning av propositionen väckta motionen II: 524 av herr *Herou m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 247;

4) den i anledning av propositionen väckta motionen II: 525 av herrar *Aronson* och *Andersson* i Rasjön, vari hemställt, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 247 måtte besluta sådan ändring av andra paragrafen i förslaget till kontrakt mellan staten och Svenska spannmålsföreningen, att spannmålsleverantör berättigas att fullgöra leverans förutom inom i kontraktsförslaget nämnda områden jämväl inom Kopparbergs län;

5) den i anledning av propositionen väckta motionen II: 526 av herr *Heiding*, vari hemställt, 1) att riksdagen måtte uttala sig för att skillnaden mellan inlösningspriserna för vete och råg utjämnas genom höjning av rågpriset samt 2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville utfärda bestämmelser om inmalningstvång för havre vid gryntillverkning i huvudsaklig överensstämmelse med jordbruksutredningens förslag.

Som skäl för framläggandet av motionerna I: 142 och II: 67 har i de samma angivits, att av årets trontal icke med visshet framginge, huruvida Kungl. Maj:t komme att till årets riksdag framlägga förslag till

åtgärder för fortsatt stödjande av spannmålsodlingen och ej heller vad eventuella förslag kunde komma att innehålla.

Liknande skäl hava angivits för framläggandet av motionerna I:143 och II:290.

Över nyssnämnda fyra motioner har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande av statens spannmålsnämnd, som därvid hänvisat till innehållet i sin här nedan vidare omförmälda skrivelse av den 25 januari 1933.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för yrkandena i motionerna II:524, II:525 och II:526, hänvisas till motionerna. Utskottet återkommer emellertid i det följande till innehållet i sistnämnda motion, i vad densamma rör inmalningstväng för havre.

Utskottet vill till en början i korthet redogöra för de åtgärder, som under de senare åren blivit av statsmakterna vidtagna i syfte att stödja råg- och veteodlingen.

Sedan vid 1930 års riksdag (prop. nr 108; R. skr. nr 376) beslutats vissa åtgärder i syfte att genom inmalnings- och inblandningstväng befordra avsättningen av svenskt vete och svensk råg, utfärdade Kungl. Maj:t, i anslutning till riksdagens beslut, den 13 juni 1930 förordning (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m., i det följande benämnd inmalningsförordningen. Enligt denna förordning åligger det envar, som driver kvarn och därvid använder utländskt vete eller utländsk råg, att tillika vid framställning av vetemjöl och rågmjöl använda svenskt vete och svensk råg i sådan omfattning, att det svenska vetet respektive den svenska rågen i genomsnitt under varje fastställd förmalningsperiod uppgår till viss procent av allt det vete respektive den råg, som under perioden förmales vid kvarnen (inmalningsprocent). Vid framställning av vetemjöl skall därjämte iakttagas, att det svenska vetet uppgår till viss procent av varje för sig förmalt veteparti (minimiprocent). Vidare stadgas i förordningen såsom allmän regel, att den, som till riket inför vetemjöl, skall vara pliktig att låta däri inblanda mjöl av svenskt vete så att det svenska mjölet kommer att i genomsnitt svara mot gällande inmalningsprocent och ej för någon del av partiet understiger stadgad minimiprocent, samt att vad sålunda föreskrivits skall, såvitt angår inblandning intill gällande inmalningsprocent, äga motsvarande tillämpning i fråga om rågmjöl. Fastställande av förmalningsperiod samt av inmalnings- och minimiprocent ankommer enligt förordningen på Kungl. Maj:t.

Inmalningsförordningen trädde enligt kungörelse den 14 augusti 1930 (nr 330) i kraft den 1 september samma år. Den 14 augusti 1930 utfärdades tillika kungörelse (nr 331) med tillämpningsföreskrifter till inmalningsförordningen. Genom en den 15 augusti 1930 utfärdad förbindelse förbundo sig därefter samtliga större handelskvarnar i riket att

under konsumtionsåret 1 september 1930—31 augusti 1931 vid inköp av svenskt vete och svensk råg tillämpa betalning efter en successivt stigande skala, så att under september 1930 skulle betalas för vete minst 18 kronor och för råg minst 15 kronor, allt för 100 kilogram, samt under maj—augusti 1931 skulle erläggas för vete minst 20 kronor och för råg minst 17 kronor. Priserna skulle gälla kvarnar, belägna inne i landet (inlandskvarnar). Av kvarnar som låge vid kusten (kustkvarnar) skulle betalas priser, som med minst 50 öre för 100 kilogram överstege de nyss angivna.

Vid 1931 års riksdag (prop. nr 216; R. skr. nr 288) beslötos vissa åtgärder till tryggande av att de vid slutet av konsumtionsåret 1930—1931 av odlare och spannmålshandlare icke avyttrade förråden av svensk brödspannmål skulle vinna avsättning till de enligt förenämnda kvarnförbindelse för samma konsumtionsårs sista månader utfästa priserna. I samband därmed fattades beslut om åtgärder för spannmålsodlingens stödande under konsumtionsåret 1931—1932. Besluten, vilka förutsatte, att inmalningsförordningen fortfarande skulle gälla, inneburo i huvudsak följande.

Enligt ett mellan staten och en för ändamålet bildad ekonomisk förening av kvarnar, Svenska spannmålsföreningen u. p. a., ingånget, den 24 april 1931 dagtecknat kontrakt (intaget i Sv. förf.-saml. nr 120/1931) tillförsäkrade staten föreningen för tiden till och med den 31 december 1932, att annan än föreningen ej skulle äga laglig rätt att, utan föreningens medgivande, till riket införa vete eller råg eller spannmålsblandning, vari vete eller råg inginge, eller mjöl, framställt av vete eller råg, eller gryn av vete. Tillika berättigades de till föreningen anslutna kvarnarna att vid sin förmalning under sagda tid tillämpa en inmalnings- och miniprocent för vete, som understege den enligt inmalningsförordningen fastställda med 10 enheter. I gengäld förband sig föreningen att under tiden juni—juli vartdera året 1931 och 1932 inköpa all inom landet odlad, salubjuden spannmål av vete och råg, som var av fullgod (torr, frisk och oskadad) kvarnduglig beskaffenhet och hembjöds föreningen före den 1 juni det år, inköpet skulle ske. Inköpet skulle äga rum, vad beträffar spannmål av 1930 års skörd, till de priser, som fastställts i kvarnförbindelsen, samt i fråga om 1931 års skörd till det för hela riket enhetliga pris, som för spannmål av normalkvalitet bestämdes av Kungl. Maj:t. Priset för spannmål av annan kvalitet skulle, med utgångspunkt från det av Kungl. Maj:t bestämda priset, regleras enligt grunder, som funnos angivna i kontraktet bilagda efter förslag av delegationen för svensk spannmålsnotering uppgjorda kvalitetsbestämmelser och prisregleringsskalor. Då statens spannmålsnämnd så påfordrade, skulle det åligga föreningen att efter anvisningar av nämnden även under andra tider än de förut omnämnda vidtaga inköp av svenskt vete och svensk råg, om och i den mån de till föreningen anslutna kvarnarna enligt föreningens stadgar

voro skyldiga att mottaga och lagra sålunda inköpt spannmål. Föreningens försäljning av svensk brödspannmål skulle ske till pris, icke understigande marknadspriset. Till täckande av sina kostnader samt förluster vid utö vandet av verksamheten skulle föreningen äga att av importörer av brödspannmål samt mjöl och gryn därav uppbära gottgörelse med belopp ställt i relation till kvantiteten av den spannmål, det mjöl eller det gryn, som infördes. Vid export skulle den erlagda gottgörelsen under vissa förutsättningar restitueras. — Enligt föreningens stadgar, vilka ej fingo ändras utan Kungl. Maj:ts tillstånd, skulle medlemskap i föreningen tillkomma varje enskild eller juridisk person, som drev handelskvarn, och som inom viss tid gjorde ansökan om inträde. Medlems delaktighet i föreningen skulle bestämmas efter storleken av medlemmens förmalning av vete och råg. Med medlemskap följde skyldighet att, efter vissa med hänsyn till medlemmarnas lagringsutrymmen bestämda grunder, för föreningens räkning mottaga och lagra ävensom att av föreningen övertaga den svenska brödspannmål, föreningen inköpte. Sist berörda skyldighet skulle åvila medlemmarna i förhållande till deras insatser. Medlem, som uppfyllde honom enligt stadgarna åvilande förpliktelser, skulle äga att genom föreningen införa vete och råg till riket samt att i för varje fall angiven myckenhet få på sig överlåten rätt till införsel av sådan spannmål. Föreningens styrelse skulle bestå av åtta ledamöter med samma antal suppleanter. Ordförande och två ytterligare ledamöter jämte suppleanter för dem skulle utses av Kungl. Maj:t.

Omförmälda kontrakt trädde, enligt förordnande av Kungl. Maj:t den 29 maj 1931 (se Sv. förf.-saml. nr 120/1931), i kraft den 1 juni samma år. Frågan om införseln av de varor, kontraktet omfattade, reglerades närmare genom en av Kungl. Maj:t den 29 maj 1931 i anslutning till riksdagens beslut utfärdad förordning (nr 119) angående reglering av införseln av vissa slag av omalen och malen spannmål. Beträffande föreningens inköp av spannmål av 1931 års skörd under tiden juni—juli 1932 förordnade Kungl. Maj:t den 19 augusti 1931 (Sv. förf.-saml. nr 314/1931), att priset skulle vara för vete 18 kronor 50 öre och för råg 16 kronor 50 öre, räknat per 100 kilogram.

Enligt beslut av 1932 års riksdag (prop. nr 138; R. skr. nr 241) har avtalet mellan staten och föreningen blivit, efter vissa ändringar i såväl kontrakt som stadgar, förlängt att gälla till och med den 31 december 1933 och att således avse även 1932 års skörd. Den mellan staten och föreningen träffade nya överenskommelsen, dagtecknad den 20 maj 1932, trädde i kraft den 1 juni 1932 (se Sv. förf.-saml. nr 147/1932). Följande mera betydelsefulla detaljändringar i det ursprungliga avtalet hava härigenom skett.

Spannmålsleverantör har förklarats berättigad att vid försäljning till föreningen under månaderna juni—juli fullgöra leveransen inom det av följande sju uppsamlingsområden, som ur fraktsynpunkt är för ho-

nom gynnsammast, nämligen: 1) Stockholms stad och län; 2) Östergötlands län; 3) Kalmar län; 4) Malmöhus län och Kristianstads län; 5) Hallands län; 6) Göteborgs och Bohus län samt 7) Skaraborgs län, föreningen likväl obetaget att kräva leveransens fullgörande varhelst föreningen så önskar, därest föreningen gäldar den härav föranledda merfrakten. Föreningens skyldighet att verkställa inköp av svensk brödspannmål under annan tid än juni—juli, s. k. stödköp, har utvidgats dels därigenom att föreningsmedlemmarnas skyldighet att mottaga och lagra sålunda inköpt spannmål genom ändring i stadgarna ökats, så att numera för dylik spannmål kunna disponeras intill hälften av medlemmarnas lagringsutrymmen, dels ock därigenom att även andra lagringsutrymmen, som kunna stå till föreningens förfogande, skola tagas i anspråk för ändamålet. För föreningens inköp under sommaren 1933 har upptagits den enligt kvarnförbindelsen den 15 augusti 1930 gällande bestämmelsen, att priset vid kustkvarn skall för 100 kilogram vara 50 öre högre än vid inlandskvarn. De vid kontraktet i dess ursprungliga lydelse fogade kvalitetsbestämmelserna och prisregleringsskalorna hava uteslutits och ersatts med en hänvisning till särskilda mellan statens spannmålsnämnd och föreningens styrelse härutinnan överenskomna bestämmelser.

Stadgeändringarna beslötos å föreningsstämma den 18 december 1931 och den 20 januari 1932 samt godkändes av Kungl. Maj:t den 20 maj sistnämnda år. Kontrakt och stadgar sådana dessa handlingar lyda efter de vidtagna ändringarna finnas såsom bilaga C och bilaga D fogade vid propositionen.

Genom beslut den 28 juli 1932 (Sv. förf.-saml. nr 377/1932) har Kungl. Maj:t bestämt inlösningspriset under juni—juli 1933 för vete till 19 kronor och för råg till 17 kronor 50 öre, allt räknat per 100 kilogram och leverans fritt anvisat uppsamlingsställe. Vid leverans till kustkvarn eller till annat uppsamlingsställe å ort, där kvarn, som av spannmålsnämnden förklarats hänförlig till kustkvarn, finnes, tillkommer enligt kontraktet 50 öre för varje fulla 100 kilogram.

I anslutning till kontraktets bestämmelse därutinnan har statens spannmålsnämnd den 10 augusti 1932 utfärdat kungörelse (Sv. förf.-saml. nr 399/1932) om kvalitetsbestämmelser och prisregleringsskalor vid föreningens inköp av vete och råg. Denna kungörelse har i vissa delar ändrats genom spannmålsnämndens kungörelse den 17 november 1932 (Sv. förf.-saml. nr 525/1932). Vidare må nämnas, att föreningens styrelse den 29 augusti 1932 beslutat (se Sv. förf.-saml. nr 471/1932), att Gotlands, Blekinge, Örebro och Västmanlands län skulle vara att likställa med de i kontraktet angivna sju uppsamlingsområdena, därvid, när föreningen i förekommande fall hade att gälda merfrakt, som sådan skulle räknas den ökning i transportkostnaden, som hänförde sig till den fortsatta transporten från inom länet belägen hamnplats respektive järnvägsstation för transport i hela fartyg eller prämar respektive hela järnvägsvagnar.

Den 7 oktober 1932 anbefalldes Kungl. Maj:t statens spannmålsnämnd att verkställa allsidig utredning av frågan, huruvida och i vilken ordning åtgärder för brödspannmålsodlingens stödjande borde vidtagas för konsumtionsåret 1933—1934, samt att därmed och med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, inkomma till Kungl. Maj:t, varvid nämnden särskilt borde överväga, på vad sätt de med nuvarande prisregleringssystem förenade svårigheter för återgång till friare marknadsförhållanden kunde avlägnas.

Statens spannmålsnämnd har i skrivelse den 25 januari 1933 inkommit med den anbefallda utredningen ävensom med därå grundade förslag.

Vidkommande frågan om behovet av fortsatta stödåtgärder och vilken form dessa lämpligen borde givas, har spannmålsnämnden förklarat sig anse något annat näppeligen kunna ifrågasättas, än att inmalningsförordningen borde äga gällande kraft jämväl under konsumtionsåret 1933—1934. Till stöd härför har nämnden åberopat dels att det med hänsyn till handelsbalansen torde få anses önskvärt att kunna begränsa importen av utländskt vete och utländsk råg till det minsta möjliga, dels att under år 1932 de i de europeiska importländerna för brödspannmål vidtagna skyddsåtgärderna för den egna brödsädesodlingen icke mildrats utan snarare skärpts, dels ock att inmalningsförordningens bestämmelser icke med större fog kunde betecknas såsom särskilt menliga vare sig för konsumenterna eller för den fria handeln.

Nämnden har vidare framhållit, att de skäl, vilka föregående år ansetts tala för statsmakternas beslut att vid sidan av inmalningstvånget vidtaga särskilda stödåtgärder för spannmålsodlingen, alltjämt föreläge med oförminskad tyngd. Det vore enligt nämndens mening uppenbart, att sedan sådana stödåtgärder, varom här vore fråga, varit i tillämpning under en avsevärd tid, de icke kunde utan vidare indragas. Ansåges en avveckling böra komma till stånd, måste denna ske så småningom under ett flertal år. Nämnden ansåge en förlängning på ytterligare ett år efter i huvudsak oförändrade grunder av kontraktet mellan staten och Svenska spannmålsföreningen vara den form för fortsatt stöd åt spannmålsodlingen, som nu närmast borde ifrågakomma. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 april 1931 med framläggande av förslag till det första kontraktet mellan staten och föreningen hade nämnden uttalat, att nämnden sökt finna en form, som samtidigt med att jordbruket skänktes den erforderliga hjälpen innebure en möjlighet till successiv avveckling. Vad nämnden härvid närmast haft för ögonen hade varit den åt Kungl. Maj:t enligt kontraktet tillerkända befogenheten att bestämma storleken av de priser, vartill spannmålen av föreningen skulle inlösas. Om dessa priser undan för undan sänktes ned mot världsmarknadspriserna, inträdde tydligen en småningom skeende avveckling av föreningens verksamhet, som det låge i Kungl. Maj:ts hand att leda.

Beträffande storleken av inlösningspriserna har spannmålsnämnden ifrågasatt en reglering av prisläget mellan vete och råg.

Till utrönande av huruvida kvarnindustrien för sin del vore villig att med vissa av spannmålsnämnden föreslagna jämkningar i kontrakt och stadgar för ett år förlänga kontraktet har nämnden, enligt vad den i sin skrivelse anför, utan att då ännu hava tagit ståndpunkt till frågan om förlängning av spannmålsföreningens verksamhet, fört underhandlingar

med föreningens styrelse. Sedan kvarnrepresentanterna i styrelsen tillstyrkt såväl förlängningen av kontraktet som, i huvudsak, de ändringar, nämnden föreslagit, har föreningen å ordinarie sammanträde den 16 december 1932 godkänt vad styrelsen tillstyrkt. Stadgeändringarna hava sedermera bekräftats å extra föreningsammanträde den 30 mars 1933.

Spannmålsnämnden har på grund av vad nämnden sålunda anfört hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels under förutsättning av riksdagens godkännande träffa avtal med Svenska spannmålsföreningen u. p. a. om förlängning av kontraktet mellan staten och föreningen i överensstämmelse med omförmälda förslag till kontraktsändringar, dels ock lämna föreningen tillstånd att företaga ändringar av föreningens stadgar i enlighet med av nämnden därutinnan överlämnat förslag.

De föreslagna kontraktsändringarna, som återgivits här ovan, äro delvis uteslutande beroende på kontraktets förlängning samt innebära i övrigt huvudsakligen förtydliganden eller stadfästade av redan tillämpad praxis. Sålunda har spannmålsföreningens beslut att anse Gotlands, Blekinge, Örebro och Västmanlands län som uppsamlingsområden intagits som en kontraktsenlig bestämmelse. Angående innebörden av och motiven till de föreslagna ändringarna hänvisar utskottet i övrigt till spannmålsnämndens å sidan 9 i propositionen återgivna redogörelse.

Förslaget till stadgeändringar är såsom bilaga B fogat vid propositionen, och spannmålsnämndens redogörelse för förslagets innebörd återfinnes å sidan 10 i propositionen.

Spannmålsnämnden har sedermera i skrivelse den 20 april 1933 för departementschefen anmält, att spannmålsföreningen å extra sammanträde den 10 april 1933 beslutit i fråga om inköpen av 1933 års skörd godkänna ovan återgivna ändrade lydelse av 4 § mom. 2 i kontraktet. Beslutet innebär en kompromiss mellan, å ena sidan, den för närvarande gällande principen, att vid föreningens spannmålsköp under juni—juli skall vid leverans till kustkvarn betalas ett pris, som med 50 öre för 100 kilogram överstiger priset vid inlandskvarn, samt, å andra sidan, den av vissa föreningsmedlemmar hävdade åsikten, att priserna borde vara lika vare sig leveransen skedde vid kustkvarn eller vid inlandskvarn. Enligt bestämmelsens nya lydelse har det lagts i Kungl. Maj:ts hand att på förslag av spannmålsnämnden fastställa, om och i så fall huru stor skillnad skall finnas mellan priserna vid kust- och inlandskvarn, dock att prisskillnaden ej får överstiga 50 öre för 100 kilogram.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»Genom de åtgärder, som av statsmakterna vidtagits för den svenska brödsädesodlingens stödande, har å ifrågavarande område åstadkommit en prisbildning, väsentligt förmånligare för odlarna än den som därför utan, med hänsyn till världsmarknadspriset, skulle kunnat upprätthållas. Detta har otvivelaktigt varit av stor betydelse för den del av vårt jordbruk, för vilken nämnda odling spelar en mera framträdande roll. Det

torde emellertid endast råda en mening därom, att förevarande åtgärder få betraktas såsom ett av krisen påkallat tillfälligt ingripande i prisbildningen, vilket bör bortfalla, så snart omständigheterna det medgiva. Ju längre spannmålsregleringen bibehålles, desto större svårigheter komma att föreligga för en avveckling därav, enär allt flera förhållanden på såväl det ekonomiska som det sociala området anpassa sig efter och bliva beroende av densamma.

Ehuru vägande skäl sålunda kunna andragas för en omedelbar avveckling av de av statsmakterna vidtagna åtgärderna till brödsädesodlingens stödjande, torde likväl en sådan icke kunna genomföras. Dels skulle härigenom ske en alltför stark rubbning av det ekonomiska underlaget för ett stort antal jordbruk, med åtföljande svårigheter för näringslivet i dess helhet. Dels komme på grund av den stora kvantitet brödsäd av 1932 års skörd, beträffande vilken inlösningskyldighet föreligger, i förening med ett till följd av regleringens upphörande påräkneligt kraftigt prisfall, en avsevärd förlust att uppstå å den inlösta spannmålen. Detta förhållande kan medföra ekonomiska uppoffringar från statsverkets sida av den storlek, att de under nuvarande statsfinansiella situation så vitt möjligt måste undvikas.

Den svenska skörden av vete och råg var nämligen under föregående år såväl kvantitativt som kvalitativt synnerligen god. Inmalningsprocenterna hava på grund härav, alltsedan skörderesultatet kunde tillförlitligen bedömas, hållits höga. För närvarande utgör inmalningsprocenten beträffande vete 95 och beträffande råg 97, därvid dock är att märka, att i fråga om vete de till spannmålsföreningen anslutna kvarnarna äga tillämpa en inmalningsprocent, som understiger den fastställda med 10 enheter. Oaktat de höga inmalningsprocenterna torde, då föreningens inlösningskyldighet den 1 juni inträder, betydande spannmålspartier vara oförbrukade. Ju större myckenheter spannmål föreningen måste övertaga till de för inlösningsbestämda priserna, dess större kunna föreningens förluster vid försäljningen av samma spannmål under höstmånaderna väntas bliva. Ehuru den gottgörelse, föreningen enligt kontraktet äger uppbära för till riket införd brödspannmål, för närvarande i fråga om vete utgår med ett så högt belopp som 5 kronor för 100 kilogram, torde det, till följd av införselns förhållandevis ringa omfattning, vara tvivelaktigt, huruvida vid kontraktstidens utgång den 31 december 1933 nyssnämnda förlusterhunnit täckas. Jag erinrar, att staten ytterst är ansvarig för förlust, som föreningen tillskyndas vid ett behörigt fullgörande av kontraktets förpliktelser.

En avveckling torde följaktligen endast kunna ske så småningom. I likhet med spannmålsnämnden håller jag före, att en dylik avveckling lämpligen bör ske därigenom, att såvida ej å världsmarknaden en prisstegring å spannmål inträder, inlösningspriserna steg för steg sänkas, till dess priserna å vete och råg bringats att korrespondera med såväl mot-

svarande priser å världsmarknaden som priserna å andra jordbruksprodukter. Det torde ligga i sakens natur, att nyssnämnda anpassning bör ske så varsamt som möjligt och utsträckas över en tillräckligt lång tid. Sådan situationen för närvarande är, torde det nuvarande regleringssystemet alltså få givas fortsatt tillämpning. Spannmålsnämndens förslag, innebärande dels bibehållande av inmalningsbestämmelserna enligt 1930 års författningar, dels ock förlängning av kontraktet mellan staten och spannmålsföreningen, synes sålunda böra godtagas.

Redan då nyssberörda kontrakt underställdes 1931 års riksdag, framkommo farhågor, att systemet skulle leda till en olämpligt stor produktion av brödsäd inom landet. Sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet (utl. nr 3) ansåg sig också böra uttala en mot jordbrukarna riktad varning i sådant hänseende. Framhållas må, att en av förutsättningarna för att ifrågavarande regleringssystem skall kunna upprätthållas är, att produktionen icke överstiger konsumtionen. Å denna grund är hela systemet byggt. Att döma av uppgifterna från årets brödsädesinventering synas emellertid omförmälda farhågor vara på väg att besannas. Risken för överproduktion torde nu vara överhängande, och den är så mycket mer allvarlig, som man ingår i nästa konsumtionsår med ett högst betydande lager av äldre skörd. Även om man måste medgiva, att det stora saluöverskottet av 1932 års skörd i främsta rummet uppkommit på grund av rekordartad hektarskörd, är det av stor vikt att noga uppmärksamma frågan om brödsädesarealens utveckling.

Med hänsyn till vad nyss sagts rörande spannmålsregleringens avveckling torde man icke kunna räkna med, att prissänkning utgör tillräcklig garanti för att icke en permanent överproduktion å brödsäd uppkommer inom landet. Det synes mig därför föreligga starka skäl för att överväga ytterligare garantier i detta avseende. Spannmålsnämnden har trots sig finna en dylik i utjämning av skillnaden mellan priserna å vete och råg. Såsom framgår av resultatet av nyss nämnda inventering, synes emellertid även den med råg besädda arealen hava undergått ökning under innevarande år. Huruvida det här är fråga om en tillfällig företeelse eller en mera bestående, undandraget sig givetvis ännu bedömande. Visserligen är jag benägen att i sinom tid för Kungl. Maj:t förorda ett närmande till varandra av inlösningspriserna å vete och råg, men jag är icke övertygad om att därigenom vinnes, att våra brödsädeskörddar hållas inom ramen för landets behov. Ytterligare åtgärder i detta syfte torde därför vara erforderliga.

Från skilda håll hava uppslag framkommit om åtgärder till brödsädesodlingens begränsning. Sålunda har den tanken framförts, att inlösningspriset skulle hänföra sig till en viss maximal brödsädeskörd. Konstaterades vid skördetiden, att avkastningen överstege berörda maximum, skulle inlösningspriserna reduceras i någon proportion till skördeökningen. Detta förfaringssätt skulle följaktligen påverka jordbrukarna till att

begränsa brödsädesarealen för att undgå en prissänkning. Förutom att detta förslag synes svårt att tekniskt genomföra, lider det av den olägenheten, att prissänkningen kunde framkallas av orsaker, varöver jordbrukarna själva icke hava makt att råda. En annan väg vore i så fall mera framkomlig, nämligen att låta inlösningspriserna hänföra sig till en på förhand bestämd maximiareal samt att dessa priser efter någon proportion reducerades, om det vid arealinventering befunnes, att odlingen utsträckts utöver den sålunda bestämda arealen. Ett tredje system vore, att allenast inmalningsbestämmelserna samt en importreglering i förening med hållandet av vissa lägsta priser å importspannmål uppehölls, medan inlösningsskyldigheten bortföлле. En förutsättning för gynnsamt resultat av ett tillämpande av någon av nyssnämnda metoder torde dock vara, att spannmålsodlarna så intimt samverkade, att ökningen av brödsädesarealen verkligen upphörde. Skulle detta visa sig omöjligt, återstode väl knappast någon annan utväg, än att från statens sida föreskrevs en reglering tvångsvis av brödsädesodlingen. Av vad nu anförts torde framgå, att risken för en överproduktion av brödsädesmål vid fortsatt spannmålsreglering väl uppmärksammas men att det icke torde vara möjligt att för årets riksdag framlägga förslag till lösning av detta spörsmål. I stället torde en mera ingående utredning i saken böra företagas i syfte att möjliggöra framställning till 1934 års riksdag. Det förefaller sannolikt, att redan ett igångsättande av denna utredning och ett tillkännagivande härom skall verka återhållande på jordbrukarna vid sådden av brödsäd hösten 1933. I samband med nyssnämnda utredning torde jämväl vissa andra spannmålsfrågan berörande spörsmål böra bliva föremål för övervägande.»

Departementschefen har tillstyrkt de föreslagna kontrakts- och stadgeändringarna.

Vidare har departementschefen i fråga om avsättningen av den gamla skörden uttalat, att det torde, därest riksdagen intet har att häremot erinra, få ankomma på Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle finnas därtill föranleda, lämna tillstånd till åtgärder av sådan art som export av viss spannmålsmängd, spannmålens försäljning till foder eller dess utdelande efter förmalning till nödlidande.

Slutligen har departementschefen redogjort för bestämmelserna om utförselbevis. Departementschefen har emellertid icke ansett sig böra föreslå, att dessa bestämmelser gäves förlängd giltighet efter den nuvarande giltighetstidens utgång den 31 juli 1933.

Utskottet övergår till den i motionen II: 526 behandlade frågan om införande av inmalningstvång för havre vid gryntillverkning.

Jordbruksutredningen har i ett den 19 december 1930 dagtecknat betänkande beträffande åtgärder för ökad användning av svensk havre vid tillverkning av havregryn föreslagit i huvudsak, att landets grynkvarnar

mätte åläggas skyldighet att vid tillverkning av havregryn förmåla svensk havre i viss periodvis bestämd omfattning eller att motsvarande åtgärder mätte vidtagas genom frivillig överenskommelse med grynkvárnarna, samt att Kungl. Maj:t mätte bemyndigas att, om så skulle visa sig erforderligt, föreskriva viss skyldighet för importör av havregryn att inköpa gryn, framställda av svensk råvara. Angående det närmare innehållet i jordbruksutredningens förslag hänvisas till betänkandet, vilket med tillhörande bilagor finnes fogat vid sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 3 till 1931 års riksdag.

Under åberopande av nyssnämnda utlåtande har 1931 års riksdag i anledning av två likalydande motioner (I:183 och II:304) i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 288) anhållit, att Kungl. Maj:t, därest förhållandena därtill gäve anledning, ville vidtaga åtgärder till den svenska havreodlingens stödjande i huvudsaklig överensstämmelse med de av jordbruksutredningen i dess betänkande den 19 december 1930 angivna riktlinjer.

I motionen II:526 har i detta hänseende anförts.

»Ifrågavarande riksdagsskrivelse synes icke ha föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, om man undantar att en frivillig överenskommelse åstadkoms sistlidna höst angående vissa inmalningsbestämmelser. Enligt denna överenskommelse förbundo sig rikets havregrynkvárnar att under tiden 1 december 1932—31 maj 1933 vid sin förmalning använda svensk havre till minst 50 procent under första hälften av perioden och till minst 60 procent under den senare delen av perioden.

Frånsett att inmalningsprocenten sattes alltför lågt, varför den avsedda verkan icke torde ha uppnåtts, upphör denna överenskommelse att gälla i och med maj månads utgång, och ingenting har försports angående möjligheterna att få till stånd en ny frivillig överenskommelse. Med nuvarande produktionsöverskott av havre och med hänsyn till önskvärdheten av att havreodlingen uppmuntras, vilket skulle medföra en viss begränsning av brödsädesproduktionen, torde tiden vara inne att realisera det av 1931 års riksdag förordade inmalningssystemet för havre.»

Rådande förhållanden påkalla otvivelaktigt fortsatta åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. I sådant avseende anser utskottet, i likhet med departementschefen, att inmalningsbestämmelserna för vete och råg böra bibehållas. Något förslag i annan riktning har icke heller blivit framställt. Däremot hava mot systemet med inlösningsskyldighet för brödsäd i motionen II:524 framställts vissa erinringar. Emellertid lärer av skäl, som departementschefen angivit, en omedelbar avveckling av det rådande systemet överhuvudtaget icke kunna ifrågakomma. Utskottet kan alltså icke biträda motionen II:524 utan tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om förlängning av kontraktet mellan staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a.

Utskottet.

Mot de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i kontraktet har ut-

skottet intet att erinra. Vad beträffar det i motionen II: 525 framställda yrkandet om en ytterligare ändring i kontraktets 2 § av innebörd, att spannmålsleverantör berättigas fullgöra leverans jämväl inom Kopparbergs län, synes utskottet vissa skäl tala för att även nämnda län bör upptagas såsom uppsamlingsområde under förutsättning att inom länet möjligheter beredas till uppsamling och lagring av brödsäd i någon större utsträckning. Utskottet utgår därför från att spannmålsföreningen, som tidigare respekterat de av statsmakterna uttryckta önskemålen i fråga om uppsamlingsområdena, jämväl kommer att under nyssnämnda förutsättning beakta det i förevarande motion framförda önskemålet.

I ärendet anförda omständigheter finner utskottet böra påkalla en utjämning av inlösningspriserna för vete och råg. Departementschefen har ock förklarar sig benägen att för Kungl. Maj:t förorda åtgärder i sådant syfte. Då det nuvarande inlösningspriset för vete icke torde vara högre än som motsvarar en skälig ersättning för odlingskostnaden, anser utskottet denna utjämning böra, i anslutning till vad motionsvis förordats, ske genom en höjning av rågpriset.

Genom vad utskottet här ovan anført torde jämväl motionerna I: 142 och II: 67 samt I: 143 och II: 290 få anses besvarade.

Vad departementschefen anført angående avsättningen av det skördeöverskott, som förefinnes, föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet vill emellertid påpeka, att en inom andra kammaren väckt motion, nr 34, om anslag för utdelning av brödspannmål till fattiga jordbrukare hänvisats till särskilda utskottet.

Beträffande utförselbevisen har i propositionen icke framställts något förslag om förlängd giltighet av gällande bestämmelser. Förslag i sådant hänseende har däremot upptagits i tre inom riksdagen väckta motioner (I: 115 och II: 66 samt II: 193). Då dessa hänvisats till bevillningsutskottet, saknar jordbruksutskottet anledning att nu ingå på denna fråga.

Vad slutligen angår det i motionen II: 526 framställda förslaget om införande av inmalningstväng för havre vid gryntillverkning i huvudsaklig överensstämmelse med jordbruksutredningens förslag, har riksdagen redan år 1931 hos Kungl. Maj:t anhållit om vidtagande, därest förhållandena därtill gäve anledning, av åtgärder till den svenska havreodlingens stödjande i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, jordbruksutredningen angivit. Bevillningsutskottet vid 1932 års riksdag erinrade i sitt betänkande nr 41 härom och fann sig kunna utgå ifrån, att Kungl. Maj:t ägnade uppmärksamhet åt dessa spörsmål, i händelse skördeförhållandena och tillgången på havre av årets skörd därtill skulle giva anledning. På föranstaltande av Kungl. Maj:t har också tillkommit en överenskommelse, varigenom rikets havregrynskvvarnar förbundet sig att under tiden den 1 december 1932—den 31 maj 1933 vid sin förmalning använda svensk havre till minst 50 procent under första hälften

av perioden och till minst 60 procent under den senare delen av perioden. Utskottet anser sig icke böra förorda någon ny direkt hänvändelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Då emellertid inom landet förefinnas avsevärda kvantiteter svensk havre av hög kvalitet, för vilkas avsättning till skäligt pris betydande svårigheter möta, vill utskottet understryka önskvärheten av att Kungl. Maj:t vidtager de ytterligare åtgärder, vartill Kungl. Maj:t för underlättande av den svenska havreskördens avsättning kan finna anledning.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen må, med avslag å motionen II: 524, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt
- 2) att motionerna I: 142 och II: 67, I: 143 och II: 290, II: 525 och II: 526, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan anförts och hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 maj 1933.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm**, *N. August Nilsson**, *Carl E. Eriksson*, *Granath*, *Tjällgren**, *J. Fritiof Gustafson*, *David Hjalmar Pettersson** och *Elof B. Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Andersson* i Grimbo, *Andersson* i Löbbo, *Carlström*, *Liedberg*, *Karlsson* i Munkedal och *Lundbom**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.